

Προσωπικότητα, γνωστικές λειτουργίες και προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης:

Ο ρόλος της ηλικίας

Ευαγγελία Τεντολούρη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Διπλωματική Εργασία

Δρ. Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος

Μάιος 2024

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα στόχευε στη διερεύνηση πιθανών ηλικιακών διαφορών αναφορικά με την προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης, σε σχέση με τις πιθανές ταυτόχρονες επιδράσεις των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ατόμου. Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο τρίπολο «*προσωπικότητας-γνωστικών λειτουργιών-τέχνης*», λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση της ηλικίας. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ολοκληρώσουν δέκα έργα που αφορούν γνωστικές λειτουργίες, όπως προγραμματισμός, προσοχή, εργαζόμενη μνήμη, *χαρακτηριστικά προσωπικότητας*, όπως διαθεσιμότητα στην εμπειρία, εξωστρέφεια, και την *προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης*, σε παραστατικά/μη παραστατικά και έγχρωμα/ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από παιδιά ($n=30$), εφήβους ($n=30$) και ενήλικες ($n=30$), ηλικίας 8 με 35 ετών, με βασικό κριτήριο συμμετοχής τη γνώση της Ελληνικής γλώσσας. Τυχόν πρωτότερη ενασχόληση με την τέχνη δηλώθηκε κατά την έναρξη της αξιολόγησης. Η συλλογή των δεδομένων ήταν ανώνυμη, εθελοντική και πραγματοποιήθηκε δια ζώσης στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης. Τα ευρήματα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την επίδραση των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών προσωπικότητας, στην προτίμηση και αξιολόγηση ζωγραφικών έργων τέχνης. Σημαντικό εύρημα αποτελεί η έμμεση επίδραση της ηλικίας και η ισχυρή επίδραση των γνωστικών λειτουργιών στην εκδήλωση προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης.

Λέξεις κλειδιά: ψυχολογία και τέχνη, γνωστικές λειτουργίες, χαρακτηριστικά προσωπικότητας, προτίμηση ζωγραφικών έργων

Προσωπικότητα, γνωστικές λειτουργίες και προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης:

Ο ρόλος της ηλικίας

Εισαγωγή

Η σχέση της τέχνης με την ψυχολογία πρωτοεμφανίστηκε τον 19^ο αιώνα, με αναφορές από φιλοσόφους και ιστορικούς της τέχνης, σε θεωρητικό επίπεδο. Η ανάπτυξη μεθόδων στη μελέτη της σχέσης αυτής ανέδειξε σταδιακά επιστημονικούς κλάδους όπως η «ψυχολογία της τέχνης», η «νευροαισθητική» ή η «πειραματική αισθητική» (Pearce et al., 2016). Ένα από τα κύρια αντικείμενα μελέτης αυτών των κλάδων είναι οι γνωστικές διεργασίες που ενεργοποιούνται κατά την προβολή, δημιουργία, προτίμηση ή/και αξιολόγηση αισθητικών έργων τέχνης, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στη θέαση ενός ζωγραφικού έργου (Chatterjee & Vartanian, 2016; Cinzia & Vittorio, 2009). Ειδικότερα, μελέτες που διερευνούν την προτίμηση και αξιολόγηση ζωγραφικών έργων τέχνης επικεντρώνονται στις γνωστικές λειτουργίες ή στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου (Furnham & Chamorro-Premuzic, 2004; Lindell & Mueller, 2011). Πρόκειται για δύο διαστάσεις που μελετώνται ξεχωριστά, χωρίς να εξετάζονται πιθανές συσχετίσεις μεταξύ τους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει πιθανές ηλικιακές διαφορές στην προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης, με αναφορά στις πιθανές ταυτόχρονες επιδράσεις των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ατόμου.

Τέχνη

Το ζωγραφικό έργο τέχνης διακρίνεται από το περιεχόμενο και τη μορφή του. Το περιεχόμενο αφορά το πνευματικό μέρος, δηλαδή τις ιδέες, τα συναισθήματα και τα μηνύματα που παρουσιάζει, ενώ η μορφή αποτελεί το εξωτερικό μέρος του έργου, δηλαδή, τα εκφραστικά

στοιχεία, το ύφος (τεχνοτροπία ή στυλ), τη σύνθεση (οργάνωση), τα υλικά και τις τεχνικές (Antonopoulos & Doukaki, 2012).

Το ζωγραφικό ύφος, και πιο συγκεκριμένα η παραστατικότητα ή η μη παραστατικότητα, είναι μια παράμετρος που συμβάλλει στην προτίμηση. Παρατηρείται πως στα παραστατικά έργα, ο θεατής εξάγει το νόημα του ζωγραφικού έργου αβίαστα, σε αντίθεση με τα μη παραστατικά έργα που θεωρούνται σημασιολογικά ασαφή (Belke et al., 2010; Furnham & Chamorro-Premuzic, 2004; Lindell & Mueller, 2011). Για παράδειγμα, οι Callaghan και Rochat (2003) εξέτασαν την προτίμηση παιδιών για παραστατικά και μη παραστατικά έργα τέχνης. Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα παιδιά, ανεξαρτήτως φύλου, είναι ευαίσθητα στο συναισθηματικό ύφος μιας εικόνας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δείχνουν σαφή προτίμηση για εικόνες που χαρακτηρίζονται από ηρεμία και λεπτομέρεια, τείνοντας να επιλέγουν περισσότερο παραστατικές, παρά μη παραστατικές, ζωγραφίες (Callaghan & Rochat, 2003; Salkind & Salkind, 1997).

Επιπρόσθετα, το χρώμα αναδεικνύεται ως σημαντική παράμετρος καθώς έχει φανεί ότι, ανεξαρτήτως ηλικίας, υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ χρώματος, συναισθήματος και κατ' επέκταση προτίμησης. Συγκεκριμένα, τα σκούρα χρώματα (π.χ., μαύρο, γκρι, καφέ) συνδέονται με αρνητικά συναισθήματα και τα ανοιχτά χρώματα (κίτρινο, κόκκινο, μπλε) συνδέονται με θετικά συναισθήματα (Burkitt et al., 2003; Jonauskaitė et al., 2018). Έτσι, αν το ζωγραφικό έργο είναι έγχρωμο ή ασπρόμαυρο, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο ως προς την ελκυστικότητα και την προτίμηση, καθώς τα θετικά συναισθήματα συνδέονται με ελκυστικότητα, ενώ τα αρνητικά συναισθήματα συνδέονται με αποστροφή (He et al., 2015). Στη μελέτη των Jolley και συνεργατών (1998) αναφέρεται ότι στην παιδική ηλικία, το χρώμα επηρεάζει την προτίμηση λόγω της άμεσης αισθητηριακής του έλξης. Αυτό επιβεβαιώνεται επίσης από την Cox (2005),

επισημαίνοντας ότι στην παιδική ηλικία, το χρώμα αποτελεί εξέχον χαρακτηριστικό για την παρατήρηση και προτίμηση ενός ζωγραφικού έργου τέχνης. Επιπρόσθετα, οι Burkitt και συνεργάτες (2003) διαπίστωσαν ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ χρωματικής προτίμησης και θετικών ή αρνητικών συναισθημάτων. Συγκεκριμένα, παιδιά (4-11 ετών) καλούνταν να ολοκληρώσουν και να αξιολογήσουν εργασίες σχετικές με το χρώμα και τα συναισθήματα. Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα παιδιά προτιμούσαν χρώματα που συνδέονται με θετικά συναισθήματα, όπως ροζ, μπλε ή κόκκινο. Αντίθετα, τα σκούρα χρώματα όπως το καφέ, το μαύρο ή το γκρι ήταν λιγότερο προτιμώμενα χρώματα και συνδέθηκαν με αρνητικά συναισθήματα (Boyatzis & Varghese, 1994; Burkitt et al., 2003).

Συνδυάζοντας τις παραπάνω δύο παραμέτρους, οι Nanda και συνεργάτες (2009), μελέτησαν τις ηλικιακές διαφορές μεταξύ παιδιών (5-10 ετών) και εφήβων (11-17 ετών) σχετικά με τις καλλιτεχνικές προτιμήσεις, μέσω βαθμολόγησης εικόνων τέχνης. Οι συγγραφείς κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά τείνουν να επηρεάζονται σημαντικά από το χρώμα και το θέμα, ενώ οι έφηβοι προσέχουν πιο σύνθετα χαρακτηριστικά, όπως το ύφος και η σύνθεση. Τα ευρήματα έδειξαν ότι τα παιδιά δείχνουν προτίμηση στις παραστατικές εικόνες σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι οι έφηβοι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, η ηλικιακή ομάδα των ενηλίκων, καθώς τα ευρήματα σχετικά με την προτίμηση παραστατικών και μη παραστατικών ζωγραφικών έργων τέχνης παραμένουν ασαφή (Belke et al., 2010; Lindell & Mueller, 2011). Επίσης, παρατηρείται απουσία ευρημάτων αναφορικά με την προτίμηση μεταξύ έγχρωμων ή ασπρόμαυρων έργων. Επομένως, η διερεύνηση αυτών των σχέσεων στους ενήλικες είναι ουσιαστική. Επιπρόσθετα, φαίνεται ότι η προτίμηση των ενηλίκων σχετίζεται και με μεταβλητές πέρα των μορφικών στοιχείων ενός ζωγραφικού έργου. Ειδικότερα, παρατηρείται επίδραση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας

όπως και των γνωστικών λειτουργιών (Hager et al., 2012). Για τη διερεύνηση της επίδρασης αυτών των μεταβλητών, τόσο στους ενήλικες, όσο στα παιδιά και στους εφήβους, ακολουθεί σχετική συζήτηση στις επόμενες ενότητες. Καταλήγοντας, η μεταβλητή της *τέχνης* αφορά την πρώτη διάσταση που χρειάζεται να μελετηθεί, προκειμένου να διερευνηθεί η συμβολή της στην προτίμηση ενός έργου.

Προσωπικότητα

Η προσωπικότητα ενός ατόμου αποτελεί το σύνολο των ψυχολογικών χαρακτηριστικών, που συμβάλλουν στις ξεχωριστές και σταθερές επαναλήψεις συναισθημάτων, σκέψης και συμπεριφοράς (Cervone & Pervin, 2013). Φαίνεται πως τα διαφορετικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας και συγκεκριμένα η *διαθεσιμότητα στην εμπειρία*, η *ευσυνειδησία*, η *εξωστρέφεια* και η *εσωστρέφεια*, επιδρούν στην προτίμηση και αξιολόγηση ζωγραφικών έργων τέχνης (McManus & Furnham, 2006; Simpson & Thomas, 2018). Το κάθε ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά προσδιορίζεται διαφορετικά και περιγράφει την προσωπικότητα του ατόμου.

Σύμφωνα με τους Cervone και Pervin (2013), η *διαθεσιμότητα στην εμπειρία* αναφέρεται στην αναζήτηση για δραστηριότητα και στο εύρος των ενδιαφερόντων, στην καθημερινότητα του ατόμου. Η *ευσυνειδησία* αναφέρεται στη συμπεριφορά που σχετίζεται με τα καθήκοντα, τον βαθμό οργάνωσης και σταθερότητας του ατόμου, προς ένα στόχο. Η *εξωστρέφεια* και η *εσωστρέφεια* εκφράζουν το μέγεθος και την ένταση της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης, με την εξωστρέφεια να σχετίζεται με αυξημένη κοινωνικότητα και ενεργητικότητα συγκριτικά με την εσωστρέφεια. Οι διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται στα πιο πάνω χαρακτηριστικά έχουν ως αποτέλεσμα το ίδιο έργο τέχνης να θεωρείται από ελκυστικό μέχρι αποκρουστικό, από διαφορετικούς θεατές (Furnham & Chamorro-Premuzic, 2004; Simpson & Thomas, 2018). Έτσι, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και συγκεκριμένα η *διαθεσιμότητα στην εμπειρία*, η

ευσυνειδησία, η *εξωστρέφεια* και η *εσωστρέφεια*, διακρίνονται ως πρόσθετοι παράγοντες που συμβάλλουν στην εκτίμηση των ζωγραφικών έργων τέχνης.

Παρά το γεγονός ότι από τη βρεφική ηλικία διακρίνονται χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα οποία αναπτύσσονται και ωριμάζουν (McAdams & Olson, 2010; Slobodskaya & Kornienko, 2021), οι σχετικές αναφορές εστιάζονται μόνο στις ηλικιακές ομάδες των εφήβων και ενηλίκων, από όσο γνωρίζουμε. Ειδικότερα, οι Chamorro-Premuzic και συνεργάτες (2009) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ προτίμησης έργων τέχνης και χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, όπως η *συναισθηματική σταθερότητα*, η *διαθεσιμότητα σε εμπειρία*, η *ευσυνειδησία*, η *εξωστρέφεια* και η *συνεργατικότητα*, μέσω ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς, σε δείγμα εφήβων και ενηλίκων (13-90 ετών). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το χαρακτηριστικό της *διαθεσιμότητας στην εμπειρία* ήταν ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας για την προτίμηση έργων τέχνης. Συγκεκριμένα, τα άτομα που διακρίνονταν από *διαθεσιμότητα στην εμπειρία* εκδήλωναν εντονότερο ενδιαφέρον και προτίμηση στα ζωγραφικά έργα τέχνης. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με παρόμοια ευρήματα που αναφέρουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του χαρακτηριστικού της *διαθεσιμότητας στην εμπειρία* και καλλιτεχνικών ενδιαφερόντων, όπως και της θετικής προτίμησης για την τέχνη γενικότερα (Feist & Brady, 2004; McManus & Furnham, 2006). Επίσης, τα άτομα που διακρίνονταν με υψηλή *ευσυνειδησία* έδειχναν μειωμένο ενδιαφέρον και μειωμένη προτίμηση για τα ζωγραφικά έργα τέχνης. Οι συγγραφείς, όπως και άλλοι ερευνητές, ερμηνεύουν την αρνητική συσχέτιση μεταξύ *ευσυνειδησίας* και καλλιτεχνικής προτίμησης ως μία ένδειξη χαμηλότερου ενδιαφέροντος των ευσυνείδητων ατόμων για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες γενικότερα (Furnham & Walker, 2001; McManus & Furnham, 2006). Παρόλα αυτά, ο λόγος για τον οποίο μια τέτοια ερμηνεία μπορεί να ευσταθεί, δεν είναι σαφής. Τέλος, οι συγγραφείς αναφέρουν ευρήματα σχετικά με την επίδραση της ηλικίας στις

καλλιτεχνικές προτιμήσεις. Φάνηκε ότι τα νεότερα άτομα δείχνουν προτίμηση και αξιολογούν θετικά τα ζωγραφικά έργα τέχνης σε μεγαλύτερο βαθμό, συγκριτικά με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η ερμηνεία αυτού του ευρήματος απουσιάζει, υπογραμμίζοντας τη σημασία περαιτέρω διερεύνησης της επίδρασης της ηλικίας στις καλλιτεχνικές προτιμήσεις.

Ιδιαίτερα στην ομάδα των ενηλίκων (18-24 ετών) επικεντρώθηκε η μελέτη των Furham και Chamorro-Premuzic (2004), με σκοπό τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χαρακτηριστικών προσωπικότητας (π.χ., *συναισθηματική σταθερότητα, διαθεσιμότητα σε εμπειρία, ευσυνειδησία, εξωστρέφεια, συνεργατικότητα*), νοημοσύνης, καλλιτεχνικής εμπειρίας και προτίμησης της τέχνης. Παρομοίως, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η *διαθεσιμότητα στην εμπειρία* σχετίζεται σημαντικά με την καλλιτεχνική προτίμηση. Επιπλέον, φάνηκε ότι τα άτομα που χαρακτηρίζονται από *εξωστρέφεια* τείνουν να αξιολογούν θετικά και να εκφράζουν προτίμηση σε διαφορετικά, ως προς τη μορφή, έργα τέχνης, συγκριτικά με τα άτομα που χαρακτηρίζονται από *εσωστρέφεια* (Furnham & Avison, 1997). Στα πορίσματα γίνεται αναφορά στη θετική συσχέτιση μεταξύ της νοημοσύνης και της τέχνης, χωρίς όμως να αναφέρονται ευρήματα σχετικά με τη συμβολή της νοημοσύνης στην προτίμηση, στη δυναμική αυτή σχέση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας και των μορφικών χαρακτηριστικών ενός ζωγραφικού έργου. Αυτό το τρίπολο «*προσωπικότητας-γνωστικών λειτουργιών-τέχνης*» χρειάζεται να μελετηθεί περαιτέρω για να κατανοηθεί καλύτερα ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην εκτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης, με τις γνωστικές λειτουργίες να μελετώνται στη συνέχεια.

Γνωστικές Λειτουργίες

Η μελέτη των γνωστικών λειτουργιών θεωρείται απαραίτητη για την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Eysenck & Brysbaert, 2018). Αυτή η μελέτη επιτυγχάνεται μέσω της προσέγγισης επιμέρους συστατικών των γνωστικών λειτουργιών, όπως η *προσοχή, η εργαζόμενη*

μνήμη, η αντίληψη, ο προγραμματισμός και η ταχύτητα επεξεργασίας. Η προσοχή, αποτελεί σημαντικό συντελεστή της αποτελεσματικότητας της συμπεριφοράς του ατόμου, καθώς συμβάλει στην επεξεργασία και τον συντονισμό ερεθισμάτων (Schweizer & Moosbrugger, 2004). Η εργαζόμενη μνήμη αφορά τη δυνατότητα της αποθήκευσης και ανάκτησης πληροφοριών (Tourva & Spanoudis, 2020). Η αντίληψη αφορά τη δραστηριότητα λήψης αισθητηριακών πληροφοριών και τη δημιουργία συνειδητής αντιληπτικής εμπειρίας (Eysenck & Keane, 2015). Ο προγραμματισμός, ως εκτελεστική λειτουργία, επιδρά στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς, μέσω της επιλογής και χρήσης στρατηγικών, όπως και της παρακολούθησης της ίδιας της απόδοσης από το άτομο (Papadopoulos, Georgiou, Deng, & Das, 2018). Τέλος, η ταχύτητα επεξεργασίας, αναφέρεται στον χρόνο που χρειάζεται ένα άτομο για να εκτελέσει μια νοητική εργασία (Kail & Salthouse, 1994).

Η δημιουργία μιας αισθητικής εμπειρίας κατά την επεξεργασία ενός έργου τέχνης εμπλέκει γνωστικές μεταβλητές όπως τις παραπάνω, οι οποίες συνοδεύουν τη συναισθηματική επεξεργασία του ερεθίσματος (Leder et al., 2004). Οι συγγραφείς αναφέρουν ότι ιδίως η αντίληψη, με αναφορά στην εστίαση των οπτικών ιδιοτήτων των έργων τέχνης, παίζει καθοριστικό ρόλο στην αξιολόγηση και προτίμηση του έργου τέχνης.

Έχει υποστηριχθεί ότι η προσοχή και η αντίληψη των παιδιών εστιάζεται στο χρώμα λόγω της άμεσης αισθητηριακής του έλξης (Cox, 2005; Jolley, 1998). Επίσης, οι έφηβοι θεωρούνται μια ξεχωριστή ομάδα θεατών έργων τέχνης, με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα και προτιμήσεις, καθώς κατά την εφηβεία πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές σε βιολογικό, γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο (Savazzi et al., 2014). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρείται, σε σχετικές μετρήσεις, η εστίαση της προσοχής των εφήβων στο περιεχόμενο και τη μορφή των ζωγραφικών έργων τέχνης (Jolley et al., 1998; Machotka, 1966, Rosenstiel et al.,

1978). Παρομοίως, οι ενήλικες φαίνεται να στρέφουν την προσοχή τους στο περιεχόμενο και στη μορφή ενός έργου (Jolley et al., 1998). Παρόλα αυτά, η μελέτη της σχέσης γνωστικών λειτουργιών και προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης δεν έχει εξεταστεί συστηματικά στις διάφορες ηλικίες.

Πράγματι, οι λίγες διαθέσιμες έρευνες έχουν εστιαστεί στη μελέτη της αντίληψης και της προσοχής, με τα ευρήματά τους να έχουν περιορισμένες προεκτάσεις. Επίσης, παρατηρείται ότι τα έργα που έχουν χρησιμοποιηθεί για τη μέτρηση των γνωστικών λειτουργιών είναι περιορισμένα, ενώ δεν βασίζονται σε αντικειμενικές μετρήσεις που προκύπτουν από σταθμισμένα εργαλεία.

Η παρούσα έρευνα στοχεύει να καλύψει το κενό αυτό στη βιβλιογραφία. Για τη μελέτη της σχέσης των γνωστικών λειτουργιών θα αξιοποιήσουμε συστατικά της θεωρίας PASS (Planning, Attention, Simultaneous and Successive cognitive processing), λόγω της ευρύτητας των γνωστικών διαστάσεων που μελετάει (Das et al., 1994) ως διακριτές γνωστικές μονάδες, όπως τον προγραμματισμό, την προσοχή, και τις διαστάσεις επεξεργασίας των πληροφοριών, δηλαδή της ταυτόχρονης και διαδοχικής γνωστικής επεξεργασίας (Papadopoulos, 2013).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι *γνωστικές λειτουργίες* και συγκεκριμένα η *προσοχή*, η *εργαζόμενη μνήμη*, η *αντίληψη*, ο *προγραμματισμός* και η *ταχύτητα επεξεργασίας*, αποτελούν την τρίτη διάσταση προς μελέτη, στο τρίπολο «*προσωπικότητας-γνωστικών λειτουργιών-τέχνης*». Οι σχέσεις που πιθανώς αναπτύσσονται μέσα σε αυτό το τρίπολο και η ερμηνεία τους χρειάζεται να διερευνηθούν για την καλύτερη κατανόηση της προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης.

Η παρούσα έρευνα

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση πιθανών ηλικιακών διαφορών στην προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης, με αναφορά στις πιθανές ταυτόχρονες επιδράσεις των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ατόμου. Αποτελεί μια διερεύνηση με πειραματική έναρξη, που εδράζει σε βασικές υποθέσεις, στη βάση ευρημάτων προηγούμενων μελετών.

Πρώτον, γνωρίζουμε ότι στους εφήβους και ενήλικες, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας του ατόμου συμβάλουν στην προτίμηση και αξιολόγηση των ζωγραφικών έργων τέχνης (McManus & Furnham, 2006; Simpson & Thomas, 2018). Συγκεκριμένα, τα χαρακτηριστικά της *διαθεσιμότητας στην εμπειρία* και της *εξωστρέφειας* συμβάλουν στη θετική αξιολόγηση και προτίμηση ενός έργου τέχνης, ενώ τα χαρακτηριστικά της *ευσυνειδησίας* και της *εσωστρέφειας* σχετίζονται με την αρνητική αξιολόγηση και προτίμηση αυτού του έργου (Chamorro-Premuzic et al., 2009; Feist & Brady, 2004; Hager et al., 2012; McManus & Furnham, 2006). Αναμένουμε ότι τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, θα αξιοποιηθούν ως προβλεπτικός παράγοντας στην προτίμηση και αξιολόγηση ενός έργου τέχνης, ανεξαρτήτως της ηλικίας.

Δεύτερον, γνωρίζουμε ότι κατά την οπτική επεξεργασία ενός ζωγραφικού έργου τέχνης εμπλέκονται γνωστικές λειτουργίες, οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση και προτίμηση του έργου τέχνης (Leder et al., 2004; Jolley et al., 1998). Παρόλα ταύτα, παρατηρήθηκε σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία, που αναμένουμε να καλυφθεί με την παρούσα έρευνα. Αναλυτικά, αναμένουμε ότι οι γνωστικές λειτουργίες (προσοχή, εργαζόμενη μνήμη, αντίληψη, προγραμματισμός και ταχύτητα επεξεργασίας) θα αξιοποιηθούν ως προβλεπτικός

παράγοντας και υποθέτουμε ότι θα προσδιορίζει την αξιολόγηση και προτίμηση των ζωγραφικών έργων τέχνης, σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες.

Τρίτον, υποθέτουμε ότι μεταξύ του τρίπολου «προσωπικότητας-γνωστικών δεξιοτήτων-τέχνης» αναπτύσσονται σχέσεις, τις οποίες αναμένουμε να διερευνήσουμε περαιτέρω, ελέγχοντας παράλληλα την πιθανή επίδραση της ηλικίας.

Τέλος, γνωρίζουμε ότι τα παιδιά τείνουν να επιλέγουν *παραστατικά* και *έγχρωμα* ζωγραφικά έργα τέχνης (Callaghan & Rochat, 2003; Cox, 2005; Jolley, 1998; Nanda et al., 2009; Salkind & Salkind, 1997). Οπότε, αναμένουμε ότι θα παρουσιαστούν διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων προς την έκφραση της προτίμησης σε ζωγραφικά έργα τέχνης στις τέσσερις διακριτές κατηγορίες, Παραστατικά και Έγχρωμα, Παραστατικά και Ασπρόμαυρα, Μη Παραστατικά και Έγχρωμα, Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα.

Όπως επισημαίνεται από τον Pearce και συνεργάτες (2016), αυτού του είδους διεπιστημονικές προσεγγίσεις στοχεύουν στην καλύτερη κατανόηση των γνωστικών και συναισθηματικών διεργασιών του ατόμου μέσω οπτικών ερεθισμάτων, όπως τα ζωγραφικά έργα τέχνης. Ως αποτέλεσμα, τα σχετικά ευρήματα βρίσκουν εφαρμογή σε περιβάλλοντα που παρέχουν οπτικά ερεθίσματα, αλλά και σε περιβάλλοντα που εξετάζουν τις ατομικές διαφορές, πίσω από τις καλλιτεχνικές προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα, όπως για παράδειγμα στα πλαίσια της παιδαγωγικής επιστήμης (Chamorro-Premuzic et al., 2009; McGhee & Dziuban, 1993; Savazzi et al., 2014).

Επιπρόσθετα, πιστεύουμε ότι τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναμένεται να παρέχουν σημαντική πληροφόρηση σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας, σχετικά με την καλύτερη κατανόηση των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών προσωπικότητας παιδιών,

εφήβων και ενηλίκων. Δεδομένου ότι τα ευρήματα προέρχονται από πληθυσμό τυπικής ανάπτυξης, προσφέρονται ως βάση δεδομένων για περαιτέρω ερευνητική ανάπτυξη, σχετικά με πληθυσμό μη τυπικής ανάπτυξης. Μελλοντική ανάπτυξη της παρούσας μελέτης, αναμένεται να συμβάλει στην κατανόηση των γνωστικών λειτουργιών και χαρακτηριστικών προσωπικότητας ατόμων που παρουσιάζουν αδυναμία στην λεκτική κατανόηση και έκφραση. Επομένως, αναμένουμε ότι τα ευρήματα της παρούσας έρευνας θα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες προς αξιοποίηση από εκπαιδευτικούς και ειδικούς ψυχικής υγείας σχετικά με τις ηλικιακές διαφορές που αναπτύσσονται μεταξύ παιδιών και εφήβων, σχετικά με τις γνωστικές λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους σε ζωγραφικά έργα τέχνης. Τέλος, από όσο γνωρίζουμε, πρόκειται για την πρώτη έρευνα που αναμένεται να διερευνήσει τη συγκεκριμένη θεματική, συλλέγοντας δεδομένα από τον κυπριακό πληθυσμό και χρησιμοποιώντας αντικειμενικές μετρήσεις που προκύπτουν από σταθμισμένα εργαλεία.

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Το δείγμα της έρευνας αποτελείτο από παιδιά ($n=30$), έφηβους ($n=30$) και ενήλικες ($n=30$), ηλικίας 8 με 35 ετών, με βασικό κριτήριο συμμετοχής τη γνώση της Ελληνικής γλώσσας (βλ. Πίνακα 1). Τυχόν πρωτότερη ενασχόληση με την τέχνη δηλώθηκε κατά την έναρξη της αξιολόγησης. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν ανώνυμη, εθελοντική και οι συμμετέχοντες έλαβαν ενημέρωση εξαρχής σχετικά με το δικαίωμα να αποσυρθούν από την έρευνα όποτε και εφόσον το επιθυμούσαν χωρίς οποιεσδήποτε επιπτώσεις.

Πίνακας 1

Δημογραφικά δεδομένα για τις μεταβλητές για τις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες

Μεταβλητές	Ηλικιακές Ομάδες		
	Παιδιά (<i>n</i> = 30)	Έφηβοι (<i>n</i> = 30)	Ενήλικες (<i>n</i> = 30)
<i>Ηλικία</i>			
Μέσος Όρος (TA)	9.71 (1.18)	15.80 (2.21)	27.06 (4.46)
Εύρος	3.92	11.33	16.41
<i>Φύλο</i>			
Θηλυκό	17 [56.7%]	20 [66.7%]	16 [53.3%]
Αρσενικό	13 [43.3%]	10 [33.3%]	14 [46.7%]
<i>Προηγούμενη Ενασχόληση με Ζωγραφική</i>			
Ναι	20 [66.7%]	10 [33.3%]	9 [30%]
Όχι	10 [33.3%]	20 [66.7%]	21 [70%]

Σημείωση: Οι τιμές σε παρένθεση είναι η Τυπική Απόκλιση (TA); Οι τιμές σε αγκύλη αφορούν ποσοστά.

Ερευνητικά εργαλεία – Ερωτηματολόγια

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε δια ζώσης στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ολοκληρώσουν δέκα έργα που αφορούν τα εξής τρία πεδία διερεύνησης, τις «Γνωστικές λειτουργίες», τα «Χαρακτηριστικά προσωπικότητας» και την «Προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης», τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω, όπως και στο Παράρτημα (Πίνακας 1). Σημειώνεται ότι τα γνωστικά έργα και οι δοκιμασίες προσωπικότητας παρουσιάζουν υψηλό βαθμό αξιοπιστίας, καθώς είναι σταθμισμένα/ες σε ελληνόφωνους πληθυσμούς. Οι δοκιμασίες προσωπικότητας είναι σταθμισμένες και αφορούν ενήλικο πληθυσμό, για το λόγο αυτό χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί προσαρμογή των ερωτημάτων για τις ηλικιακές ομάδες των παιδιών και των εφήβων. Ο έλεγχος της εσωτερικής αξιοπιστίας Cronbach's α του ερωτηματολογίου των χαρακτηριστικών προσωπικότητας για τους ενήλικες ($\alpha = .672$), τους εφήβους ($\alpha = .648$) και τα παιδιά ($\alpha = .684$), έδειξε ότι το

ερωτηματολόγιο λειτούργησε καλά και στις τρεις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Αναφορικά με την εσωτερική αξιοπιστία Cronbach's α του ερωτηματολογίου της προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης, ήταν υψηλή ($\alpha = .964$).

Γνωστικές λειτουργίες:

Προγραμματισμός

Αντιστοίχιση Αριθμών – Matching Numbers (MN), (Das-Naglieri Cognitive Assessment System (CAS), (Ελληνική στάθμιση, βλ. Papadopoulos, Georgiou, Kendeou, & Spanoudis, 2009). Αυτό το έργο αποτελείται από τέσσερα στοιχεία που το καθένα περιέχει οκτώ σειρές, με έξι αριθμούς ανά σειρά. Οι συμμετέχοντες έπρεπε να υπογραμμίσουν τους δύο αριθμούς που είναι ίδιοι σε κάθε σειρά. Οι αριθμοί αυξάνονται σταδιακά σύμφωνα με το επίπεδο δυσκολίας. Στο παρόν έργο δόθηκε το επίπεδο 2, στο οποίο παρουσιάζονται αρχικά 4 και 5 ψηφία, ενώ στη συνέχεια 6 και 7 ψηφία. Ο συνολικός αριθμός των ορθά υπογραμμισμένων ζευγαριών αριθμών αποτελεί τη βαθμολογία του συμμετέχοντα.

Προγραμματισμένοι Κώδικες – Planned Codes (PC), (Cognitive Assessment System (CAS)). Αυτό το έργο αποτελείται από δύο διαφορετικά φύλλα. Στο πάνω μέρος κάθε φύλλου υπάρχει μια κλείδα που αναγράφονται τέσσερα γράμματα της αλφαβήτου (π.χ., Α-Β-Γ-Δ) με τον κώδικα (Χ ή Ο) που αντιστοιχεί στο κάθε ένα. Ο συμμετέχοντας κλήθηκε να συμπληρώσει τα υπόλοιπα κενά των γραμμών της σελίδας αντιστοιχώντας τα με τους κατάλληλους κώδικες, σύμφωνα με την κλείδα. Ο συνολικός αριθμός των σωστά συμπληρωμένων στοιχείων αποτέλεσε τη βαθμολογία του συμμετέχοντα.

Προσοχή

Εκφραστική Προσοχή – Expressive Attention (EA), (Cognitive Assessment System (CAS)). Πρόκειται για εκδοχή του κλασσικού έργου Stroop με ονομασία χρωμάτων, στο οποίο οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ονοματίσουν, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, το χρώμα με το οποίο τυπώθηκαν οι λέξεις «κόκκινο, μπλε, κίτρινο, πράσινο» αντί να διαβάσουν τις ίδιες τις λέξεις. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυπτε από τη διαίρεση του αριθμού των σωστών απαντήσεων με τον χρόνο εκτέλεσης του έργου.

Συντηρούμενη Προσοχή – Receptive Attention (RA), (Cognitive Assessment System (CAS)). Σε αυτό το έργο, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εντοπίσουν 50 ζεύγη γραμμάτων του ελληνικού αλφάβητου, τακτοποιημένα σε μορφή μήτρας. Στα πρώτα δύο στοιχεία του έργου, καλέστηκαν να κυκλώσουν τα ζεύγη γραμμάτων που είναι τα ίδια (φυσική ομοιότητα). Στα δύο τελευταία στοιχεία του έργου, καλέστηκαν να κυκλώσουν τα ζεύγη που ανήκουν στην ίδια ταξινομική κατηγορία (ονοματική ομοιότητα). Η βαθμολογία των συμμετεχόντων προέκυπτε από τον συνολικό αριθμό των σωστών απαντήσεων, διαιρεμένο με τον χρόνο συμπλήρωσης όλων των στοιχείων.

Εργαζόμενη Μνήμη

Λεκτικο-Χωρικές Σχέσεις - Verbal-Spatial Relations (VSR), (Cognitive Assessment System (CAS)). Αυτό το έργο αποτελείται από 27 στοιχεία, το καθένα από τα οποία περιέχει 6 εικόνες που συνοδεύονται από ένα ερώτημα. Ο συμμετέχοντας κλήθηκε να αντιστοιχήσει την εικόνα στο ερώτημα που διάβαζε ο εξεταστής. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυπτε από τον συνολικό αριθμό των σωστών απαντήσεων.

Ερωτήσεις Προτάσεων - Sentence Questions (SQ), (Cognitive Assessment System (CAS)). Πρόκειται για έργο σειριακής μνήμης, το οποίο αποτελείται από 20 στοιχεία με

προτάσεις χωρίς νόημα. Ο εξεταστής διάβαζε στον συμμετέχοντα συντακτικά και γραμματικά ορθές προτάσεις, μία κάθε φορά, που περιέχουν ονομασίες χρωμάτων και ο συμμετέχοντας καλούταν να απαντήσει σχετικό ερώτημα που ακολουθεί (π.χ., *Το πράσινο κιτρίνισε το κόκκινο. Ποιος κιτρίνισε το κόκκινο;*). Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυπτε από τον αριθμό των ορθών δηλώσεων.

Αντίληψη

Ενσωματωμένες Φιγούρες - Embedded Figures (EF), (Papadopoulos, Panayiotou, Spanoudis, & Natsopoulos, 2005). Σε αυτό το έργο, δόθηκε στους συμμετέχοντες μια σελίδα με πέντε γραμμές πληροφοριών που περιέχουν 25 αστέρια. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ανιχνεύσουν με μία άχρωμη πένα, όσο το δυνατόν περισσότερα ολόκληρα σχήματα (π.χ., τρίγωνα, εξάγωνα, παραλληλόγραμμα, τραπέζια, ρόμβους) σε όλη τη σελίδα εντός 60 δευτερολέπτων. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυπτε από τον συνολικό αριθμό των σωστών πλήρων σχημάτων που παρήχθησαν.

Διφορούμενες Φιγούρες - Ambiguous Figures (AF), (Papadopoulos et al., 2005). Σε αυτό το έργο, ο εξεταστής έδειχνε στους συμμετέχοντες πέντε διφορούμενες φιγούρες (το κουνέλι, το βάζο, τα βέλη, την ηλικιωμένη γυναίκα και τον cowboy). Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ονομάσουν σε 60 δευτερόλεπτα τις δύο φιγούρες που εντόπιζαν. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυπτε από τον συνολικό αριθμό ορθών απαντήσεων.

Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας:

NEOfive factor inventory (NEO-FFI), (Costa & McCrae, 1992), (Ελληνική στάθμιση, βλ. Panayiotou, Kokkinos & Spanoudis, 2004). Πρόκειται για ένα εργαλείο που αποτελείται από 60

στοιχεία-ερωτήματα τα οποία μετρούν πέντε διαστάσεις της προσωπικότητας, όπως νευρωτισμό, εξωστρέφεια, διαθεσιμότητα στην εμπειρία, προσήνεια και ευσυνειδησία. Για τις ηλικιακές ομάδες των εφήβων και των παιδιών, πραγματοποιήθηκε προσαρμογή του ερωτηματολογίου σύμφωνα με την καταλληλότητα των ερωτημάτων, ως εκ τούτου αφαιρέθηκαν είκοσι τρία (23) στοιχεία-ερωτήματα. Συγκεκριμένα, αφαιρέθηκαν έξι ερωτήματα από τη διάσταση του νευρωτισμού (ερωτήματα 6, 11, 12, 21, 26, 56), τέσσερα ερωτήματα από τη διάσταση της εξωστρέφειας (ερ. 12, 22, 47, 57), πέντε ερωτήματα από τη διάσταση της διαθεσιμότητας στην εμπειρία (ερ. 18, 33, 38, 53, 58), τέσσερα ερωτήματα από τη διάσταση της προσήνειας (ερ. 24, 29, 39, 59) και τέσσερα ερωτήματα από τη διάσταση της συνέπειας (ερ. 10, 15, 20, 40). Όλοι οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να υποδείξουν τον βαθμό συμφωνίας τους με κάθε στοιχείο-ερώτημα σε μια πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert (0=διαφωνώ απόλυτα, 4=συμφωνώ απόλυτα). Η βαθμολογία της κλίμακας προέκυπτε από το άθροισμα των στοιχείων-ερωτημάτων της κάθε διάστασης.

Προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης:

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης και εκδήλωσης προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας και έχει ελεγχθεί από ανεξάρτητους κριτές καλλιτέχνες-εικαστικούς και εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχετικά με την καταλληλότητα των έργων για προβολή σε ανηλίκους (προς εξασφάλιση της καταλληλότητας των έργων για ανηλίκους, τα ζωγραφικά έργα του ερωτηματολογίου βασίζονται σε έργα και καλλιτέχνες που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά βιβλία της Αισθητικής Αγωγής του Δημοτικού), όσο και για την καταλληλότητα των έργων σχετικά με την κατηγορία που αντιπροσωπεύουν (έγχρωμα/ασπρόμαυρα, παραστατικά/μη παραστατικά). Αποτελείται από 20 ζωγραφικά έργα

τέχνης, τα οποία ομαδοποιούνται σε 4 διακριτές κατηγορίες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους: 5 παραστατικά και έγχρωμα, 5 παραστατικά και ασπρόμαυρα, 5 μη παραστατικά και έγχρωμα, 5 μη παραστατικά και ασπρόμαυρα. Ο συμμετέχοντας κλήθηκε να δηλώσει την προτίμησή του, αξιολογώντας το κάθε ζωγραφικό έργο ξεχωριστά, στη βάση τύπου Likert κλίμακας από το 1 έως το 5 (1=καθόλου, 5=πάρα πολύ). Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προέκυψε από το άθροισμα των επιλογών του ανά ζωγραφικό έργο, με τις βαθμολογίες 5 έως και 12 να σημαίνουν χαμηλή προτίμηση, ενώ 13 έως 25 να σημαίνουν υψηλή προτίμηση.

Σχεδιασμός Έρευνας και Διαδικασία

Σύμφωνα με τον πιο πάνω μεθοδολογικό σχεδιασμό, ο συνολικός χρόνος ολοκλήρωσης των έργων κυμάνθηκε από 50 έως 60 λεπτά σε μία επίσκεψη. Η χορήγηση των έργων πραγματοποιήθηκε στον χώρο του Κέντρου Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης (KEN). Η διαδικασία συλλογής δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις φάσεις:

Φάση 1: Κατά την πρώτη φάση, πραγματοποιήθηκε κοινοποίηση της έρευνας. Για τον ενήλικο πληθυσμό, έγινε κοινοποίηση για συμμετοχή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Για τον ανήλικο πληθυσμό στάλθηκαν προσκλήσεις για συμμετοχή στην έρευνα σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια Μέσης Εκπαίδευσης, που συνεργάζονται με το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Σχετική έγκριση για τη διεξαγωγή της έρευνας σε μαθητικό πληθυσμό, έχει χορηγηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Δεδομένης της ηλικίας των συμμετεχόντων/ουσών, στάλθηκαν στους γονείς/κηδεμόνες των μαθητών/τριών που ενδιαφέρονται να συμμετέχουν, φόρμες ενημερωμένης γραπτής συγκατάθεσης για συμμετοχή στην έρευνα. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν ανώνυμη, εθελοντική και οι συμμετέχοντες/ουσες έλαβαν εξ αρχής ενημέρωση

σχετικά με το δικαίωμά τους να αποσυρθούν από την έρευνα όποτε και εφόσον το επιθυμήσουν, χωρίς οποιεσδήποτε επιπτώσεις.

Φάση 2: Για τον ενήλικο πληθυσμό, μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή, η ερευνήτρια επικοινωνούσε με τους υποψήφιους συμμετέχοντες/ουσες, προκειμένου να καθοριστεί συνάντηση στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, για τη συλλογή των δεδομένων. Για τον ανήλικο πληθυσμό και μετά τη λήψη έγκρισης, η ερευνήτρια επικοινωνούσε με τους ενδιαφερόμενους γονείς/κηδεμόνες, προκειμένου να καθοριστεί συνάντηση στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, για τη συλλογή των δεδομένων. Οι γονείς/κηδεμόνες και οι συμμετέχοντες/ουσες είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τυχόν απορίες ή διευκρινήσεις σχετικά με την έρευνα.

Φάση 3: Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιούταν με την ολοκλήρωση των δέκα διαφορετικών έργων, κατάλληλα διαμορφωμένων για την ηλικία των συμμετεχόντων, που αφορούσαν τα τρία διαφορετικά πεδία σχετικά με (α) τις γνωστικές λειτουργίες, (β) τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και (γ) την προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης.

Φάση 4: Τα δεδομένα φυλάσσονται στο Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης. Σχετική πρόσβαση σε αυτά έχει μόνο η ερευνητική ομάδα. Η ανωνυμία των συμμετεχόντων/ουσών έχει διατηρηθεί καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας, τόσο κατά τη συλλογή δεδομένων, όσο και κατά την ανάλυσή τους, χρησιμοποιώντας αριθμητική κωδικοποίηση. Επομένως, η φύλαξη των δεδομένων είναι σύμφωνη και τηρεί τις κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (GDPR 2016/679).

Αποτελέσματα

Προκαταρκτική Ανάλυση

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις για τα έργα που χορηγήθηκαν στις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και αξιοποιήθηκαν ως προβλεπτικοί παράγοντες στην προτίμηση έργων ζωγραφικής. Η μέτρηση των *Γνωστικών Λειτουργιών* αφορούσε τα έργα Προγραμματισμού (Αντιστοίχιση Αριθμών, Προγραμματισμένοι Κώδικες), Προσοχής (Εκφραστική Προσοχή, Συντηρούμενη Προσοχή), Εργαζόμενης Μνήμης (Λεκτικο-Χωρικές Σχέσεις, Ερωτήσεις Προτάσεων) και Αντίληψης (Ενσωματωμένες Φιγούρες, Διφορούμενες Φιγούρες). Η μέτρηση των *Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας* αφορούσε τις διαστάσεις του Νευρωτισμού, της Εξωστρέφειας, της Διαθεσιμότητας στην εμπειρία, της Προσήμειας και Ευσυνειδησίας.

Πίνακας 2

Περιγραφικές τιμές των μεταβλητών που αξιολογήθηκαν στις τρεις ηλικιακές ομάδες και αξιοποιήθηκαν ως προβλεπτικοί παράγοντες στην προτίμηση έργων ζωγραφικής

Μετρήσεις	Ηλικιακές Ομάδες					
	Παιδιά (<i>n</i> = 30)		Έφηβοι (<i>n</i> = 30)		Ενήλικες (<i>n</i> = 30)	
	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
<i>Γνωστικές Λειτουργίες</i>						
Προγραμματισμός*						
ΑΑ	0.51	0.02	0.09	0.03	0.11	0.33
ΠΚ	0.46	0.12	0.81	0.09	0.85	0.10
<i>Προσοχή*</i>						
ΕΠ	0.99	0.20	1.46	0.30	1.62	0.28
ΣΠ	0.27	0.05	0.40	0.08	0.46	0.09
Εργαζόμενη Μνήμη						
ΛΧΣ	14.93	2.47	16.83	3.23	20.57	4.09
ΕΠ	8.63	1.17	10.93	2.84	12.67	2.99
Αντίληψη						
ΕΦ	3.33	2.15	6.73	2.27	8.33	3.20
ΔΦ	5.47	1.68	7.20	1.30	8.00	1.14
<i>Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας</i>						

Νευρωτισμός	18.27	3.13	16.90	2.55	27.30	5.12
Εξωστρέφεια	27.50	3.95	27.27	3.22	39.07	4.90
Διαθεσιμότητα στην εμπειρία	22.80	4.55	19.80	2.51	33.53	5.21
Προσήνεια	25.27	3.71	26.90	3.22	34.40	5.41
Ευσυνειδησία	27.07	2.90	26.73	3.25	40.77	3.83

Σημείωση: $n = 90$; ΑΑ = Αντιστοίχιση Αριθμών; ΠΚ = Προγραμματισμένοι Κώδικες, ΕΠ = Εκφραστική Προσοχή; ΣΠ = Συντηρούμενη Προσοχή; ΛΧΣ = Λεκτικο-Χωρικές Σχέσεις; ΕΠ = Ερωτήσεις Προτάσεων; ΕΦ = Ενσωματωμένες Φιγούρες; ΔΦ = Διφορούμενες Φιγούρες.

*Οι τιμές του Προγραμματισμού και της Προσοχής αφορούν βαθμολογία αναλογίας (ακρίβεια/χρόνος).

Ανάλυση Δομικού Μοντέλου

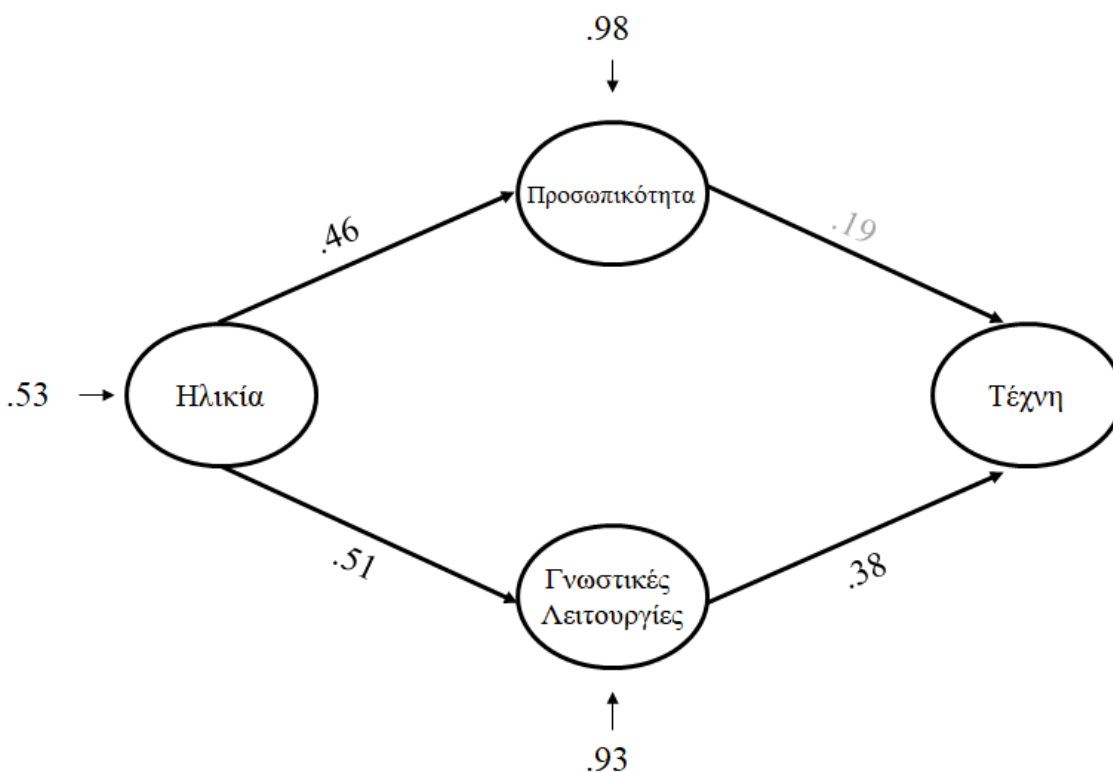
Εκτελέσαμε Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων (*Confirmatory Factor Analysis–CFA*), χρησιμοποιώντας το EQS 6.4 (Bentler, 2006), για να διερευνήσουμε περαιτέρω τις σχέσεις μεταξύ του τρίπτυχου «προσωπικότητα-γνωστικές λειτουργίες-τέχνη» ελέγχοντας την πιθανή επίδραση της ηλικίας. Πρωταρχικός στόχος ήταν να ελεγχθεί ο καθορισμός του κάθε παράγοντα, σύμφωνα με τις μεταβλητές που τον προσδιορίζει. Ως δεύτερος στόχος, ήταν ο έλεγχος της ταυτόχρονης επίδρασης των Γνωστικών Λειτουργιών και των Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας στην Προτίμηση Ζωγραφικών Έργων Τέχνης, ελέγχοντας την επίδραση της ηλικίας. Για τον λόγο αυτό, εξετάσαμε τους δείκτες κάθε υποτιθέμενου ή λανθάνοντα παράγοντα (latent factor) και τις επιδράσεις μεταξύ των παραγόντων. Κατά την αξιολόγηση της προσαρμογής των μοντέλων στα δεδομένα, τηρήσαμε τα ακόλουθα κριτήρια: Συγκριτικό Δείκτη Προσαρμογής (*Comparative Fit Index–CFI*) μεγαλύτερο από 0,95 και Τετραγωνική Ρίζα του Μέσου του Σφάλματος Εκτίμησης (*Root Mean Square Errors of Approximation–RMSEA*) κάτω από .06 (Byrne, 2006; Hu & Bentler, 1999). Δεδομένου του μεγέθους του δείγματος ($n=90$), η αναλογία μεταξύ του κριτηρίου χ^2 δια των βαθμών ελευθερίας (*degrees of freedom–df*) ελέγχθηκε επίσης να είναι εντός της επιθυμητής τιμής ($\chi^2/df < 3$; Schumacker & Lomax, 2004).

Αρχικά αξιολογήσαμε την προσαρμογή των μεταβλητών για κάθε παράγοντα. Οι δείκτες για τη *Γνωστική Λειτουργία* ήταν ο Προγραμματισμός (Αντιστοίχιση Αριθμών, Προγραμματισμένοι Κώδικες), η Προσοχή (Εκφραστική Προσοχή, Συντηρούμενη Προσοχή), η Εργαζόμενη Μνήμη (Λεκτικο-Χωρικές Σχέσεις, Ερωτήσεις Προτάσεων) και η Αντίληψη (Ενσωματωμένες Φιγούρες, Διφορούμενες Φιγούρες). Το μοντέλο είχε καλή προσαρμογή στα δεδομένα, $\chi^2 (17, N = 90) = 22.49, p = .25$; CFI = .99; RMSEA = .06 (CI.90 = .00-.12). Οι δείκτες για τα *Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας* ήταν ο Νευρωτισμός, η Εξωστρέφεια, η Διαθεσιμότητα στην εμπειρία, η Προσήνεια και η Ευσυνειδησία. Το μοντέλο είχε επίσης καλή προσαρμογή στα δεδομένα, $\chi^2 (4, N = 90) = 5.02, p = .30$; CFI = .99; RMSEA = .05 (CI.90 = .00 μέχρι .17). Τέλος, οι δείκτες για την *Προτίμηση Έργων Ζωγραφικής* ήταν τα Παραστατικά και Έγχρωμα, τα Παραστατικά και Ασπρόμαυρα, τα Μη Παραστατικά και Έγχρωμα, τα Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα. Παρομοίως, το μοντέλο έδειξε καλή προσαρμογή στα δεδομένα, $\chi^2 (1, N = 90) = 0.67, p = .59$; CFI = .99; RMSEA = .01 (CI.90 = .00 μέχρι .20). Έτσι, τα αποτελέσματα υποστηρίζουν την ύπαρξη τριών παραγόντων, σύμφωνα με το τρίπτυχο «προσωπικότητα- γνωστικές λειτουργίες-τέχνη». Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανώτερη τιμή των διαστημάτων εμπιστοσύνης παρατηρήθηκε κάπως υψηλή στα δύο τελευταία μοντέλα. Παρόλα αυτά, μπορούν να δικαιολογηθούν δεδομένου του μεγέθους του δείγματος, και ιδιαίτερα, όταν όλοι οι άλλοι δείκτες προσαρμογής και οι παράμετροι του μοντέλου βρίσκονται εντός αποδεκτών επιπέδων, νοουμένου ότι ευθυγραμμίζονται με τις θεωρητικές προσδοκίες και υποθέσεις του μοντέλου (Kline, 2015).

Ακολούθως, υπολογίσαμε ένα κοινό μοντέλο (βλ. *Σχεδιάγραμμα 1*) με το οποίο εξετάσαμε την ταυτόχρονη επίδραση των Γνωστικών Λειτουργιών και των Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας στην Προτίμηση Ζωγραφικών Έργων Τέχνης, ελέγχοντας παράλληλα την

επίδραση της ηλικίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο παράγοντας των *Γνωστικών Λειτουργιών* επιδρά σε σημαντικό βαθμό στην προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης. Αντίθετα, η επίδραση του παράγοντα των *Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας* δεν προέβλεπε σημαντικά την προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης. Η ηλικία είχε σημαντική σχέση και με τους δύο προβλεπτικούς παράγοντες. Το μοντέλο μέτρησης παρουσιάζει τους ακόλουθους δείκτες: $\chi^2(1, N = 90) = 2.35, p = ns; CFI = .99; RMSEA = .12 (CI.90 = .00-.30)$.

Σχεδιάγραμμα 1

Σχεδιάγραμμα 1. Μοντέλο μέτρησης της ταυτόχρονης επίδρασης της Ηλικίας, των Γνωστικών Λειτουργιών και των Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας στην Προτίμηση Ζωγραφικών Έργων Τέχνης. Οι κύκλοι αντιπροσωπεύουν τις λανθάνουσες μεταβλητές. Το μοντέλο μέτρησης παρουσιάζει τους ακόλουθους δείκτες: $\chi^2(1, N = 90) = 2.35, p = ns; CFI = .99; RMSEA = .12 (CI.90 = .00-.30)$.

Τέλος, πραγματοποιήθηκε Πολυμεταβλητή Ανάλυση Διακύμανσης (MANOVA) προκειμένου να εντοπιστούν οι διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων (παιδιά, έφηβοι, ενήλικες) ως προς την προτίμηση που παρουσίασαν στα διαφορετικά ζωγραφικά έργα τέχνης, σύμφωνα με την παραστατικότητα και το χρώμα. Παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, ως προς την εξαρτημένη μεταβλητή της τέχνης (Wilk's $\lambda = .596$, $F(8, 168) = 6.21$, $p < .001$). Εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών ηλικιακών ομάδων, όσον αφορά την προτίμηση στα *Παραστατικά και Έγχρωμα* ζωγραφικά έργα τέχνης, $F(2, 87) = 6.79$, $p < .01$, $\eta^2 = .13$, στα *Παραστατικά και Ασπρόμαυρα* $F(2, 87) = 3.16$, $p < .05$, $\eta^2 = .07$, στα *Μη Παραστατικά και Έγχρωμα* $F(2, 87) = 10.95$, $p < .01$, $\eta^2 = .20$ και στα *Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα* $F(2, 87) = 7.17$, $p < .01$, $\eta^2 = .14$.

Σύμφωνα με τους Post-Hoc ελέγχους Bonferroni, εντοπίστηκαν διαφορές ως προς την προτίμηση των ζωγραφικών έργων τέχνης, σύμφωνα με την παραστατικότητα και το χρώμα, μεταξύ των ενηλίκων, των εφήβων και των παιδιών (βλ. Πίνακα 3). Συγκεκριμένα, στα *Παραστατικά και Έγχρωμα* ζωγραφικά έργα, οι ενήλικες έδειξαν στατιστικώς σημαντικά χαμηλότερη προτίμηση συγκριτικά με τα παιδιά ($p < .05$) και τους εφήβους ($p < .01$). Η προτίμηση των εφήβων δεν διέφερε από εκείνη των παιδιών ($p = ns$). Στα *Παραστατικά και Ασπρόμαυρα* ζωγραφικά έργα, παρατηρήθηκε ότι οι έφηβοι έδειξαν μεγαλύτερη και σημαντική προτίμηση συγκριτικά με τους ενήλικες ($p = .05$). Η προτίμηση των παιδιών δεν διέφερε σημαντικά από εκείνη των ενηλίκων και των εφήβων ($ps = ns$). Αναφορικά με τα *Μη Παραστατικά και Έγχρωμα* ζωγραφικά έργα τέχνης, παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών ηλικιακών ομάδων. Συγκεκριμένα, τα παιδιά έδειξαν σημαντικά μεγαλύτερη προτίμηση από τους εφήβους και τους ενήλικες ($ps < .01$). Δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές στην προτίμηση μεταξύ εφήβων και ενηλίκων ($p = ns$). Στα *Μη Παραστατικά και*

Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα, τα παιδιά έδειξαν επίσης υψηλότερη προτίμηση συγκριτικά με τους εφήβους ($p < .05$) και τους ενήλικες ($p < .01$). Παρομοίως, δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές στην προτίμηση αυτών των ζωγραφικών έργων μεταξύ εφήβων και ενηλίκων ($p = ns$).

Πίνακας 3

Περιγραφικές Στατιστικές και F -values για τα Ζωγραφικά Έργα Τέχνης ανά Ηλικιακή Ομάδα

Μεταβλητές	Ηλικιακές Ομάδες						F -values
	Παιδιά ($n = 30$)		Έφηβοι ($n = 30$)		Ενήλικες ($n = 30$)		
	M.O.	(TA)	M.O.	(TA)	M.O.	(TA)	
<i>Ζωγραφικά Έργα Τέχνης</i>							
Παραστατικά και Έγχρωμα	79.83	(20.33) ³	81.80	(14.72) ³	66.43	(17.2) ²	6.79**
Παραστατικά και Ασπρόμαυρα	71.43	(18.73)	74.27	(15.68) ³	64.03	(14.04) ²	3.16*
Μη Παραστατικά και Έγχρωμα	75.43	(25.04) ^{2,3}	50.73	(16.57) ¹	56.60	(21.59) ¹	10.95***
Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα	61.90	(24.67) ^{2,3}	48.97	(16.55) ¹	42.83	(17.46) ¹	7.17***

Σημείωση: M.O. = Μέσος Όρος; Οι τιμές σε παρένθεση είναι η Τυπική Απόκλιση (TA); Οι αριθμοί δείκτη υποδεικνύουν ότι οι μέσοι όροι της ομάδας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Οι συγκρίσεις ομάδων σημειώνονται μόνο από αριστερά προς τα δεξιά.

Αναφορά των αριθμών δεικτών: ³ = Ενήλικες, ² = Έφηβοι, ¹ = Παιδιά.

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με σκοπό να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και τις γνωστικές λειτουργίες, ως προβλεπτικούς παράγοντες που προσδιορίζουν την προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης, ανεξαρτήτως ηλικίας. Την ίδια στιγμή, ελέγχθηκαν οι πιθανές διαφορές μεταξύ παιδιών, εφήβων και ενηλίκων ως προς την έκφραση της προτίμησης σε ζωγραφικά έργα τέχνης, σύμφωνα με την παραστατικότητα και το χρώμα τους.

Τα βασικά ευρήματα της έρευνας, σύμφωνα με τις υποθέσεις μας είναι τα εξής: Πρώτον τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι οι γνωστικές λειτουργίες ασκούν επίδραση στην προτίμηση σε ζωγραφικά έργα, ενώ τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας δεν παρουσιάζουν κάποια επιρροή αναφορικά με την προτίμηση, ανεξαρτήτως ηλικίας. Δεύτερον, η ηλικία έχει σημαντική έμμεση επίδραση στην προτίμηση που τα άτομα δείχνουν στα ζωγραφικά έργα, ιδίως μέσω των γνωστικών λειτουργιών. Τρίτον, παρουσιάζονται διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων προς την έκφραση της προτίμησης σε ζωγραφικά έργα τέχνης στις τέσσερις διακριτές κατηγορίες, Παραστατικά και Έγχρωμα, Παραστατικά και Ασπρόμαυρα, Μη Παραστατικά και Έγχρωμα, Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα. Τα ευρήματα αυτά, εξηγούνται και συζητούνται εκτενέστερα ακολούθως.

Αρχικά, για να ελεγχθούν οι υποθέσεις που είχαμε σχετικά με την επίδραση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας και των γνωστικών λειτουργιών, στην προτίμηση έργων τέχνης, εκτελέσαμε Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων (*Confirmatory Factor Analysis—CFA*). Με αυτόν τον τρόπο, ελέγχθηκε ταυτόχρονα η επίδραση των *Γνωστικών Λειτουργιών* και των *Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας* στην *Προτίμηση Ζωγραφικών Έργων Τέχνης*. Στο μοντέλο ελέγξαμε την πιθανή έμμεση επίδραση της *ηλικίας*. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ηλικία έχει σημαντική έμμεση επίδραση στην προτίμηση που τα άτομα δείχνουν στα ζωγραφικά έργα, ιδίως μέσω των γνωστικών λειτουργιών. Επίσης, όταν οι επιδράσεις των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών προσωπικότητας συνυπολογιστούν στο μοντέλο, οι γνωστικές λειτουργίες ασκούν επίδραση στην προτίμηση σε ζωγραφικά έργα, ενώ τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας δεν παρουσιάζουν κάποια επιρροή αναφορικά με την προτίμηση. Ως αποτέλεσμα, φαίνεται ότι η ηλικία εμμέσως και οι γνωστικές λειτουργίες του

ατόμου προσδιορίζουν την προτίμηση που εκδηλώνουν οι συμμετέχοντες σε ζωγραφικά έργα τέχνης.

Δεδομένου του βιβλιογραφικού κενού που έχει παρατηρηθεί σχετικά με τη μελέτη της σχέσης των γνωστικών λειτουργιών και προτίμησης ζωγραφικών έργων, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας κρίνονται σημαντικά. Ειδικότερα, οι μελέτες που διερευνούν την προτίμηση και αξιολόγηση έργων τέχνης εστιάζουν κυρίως στα διαφορετικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας και την επίδρασή τους προς την προτίμηση και αξιολόγηση ζωγραφικών έργων τέχνης (McManus & Furnham, 2006; Simpson & Thomas, 2018). Οι λιγοστές μελέτες που διερευνούν την πιθανή επίδραση των γνωστικών λειτουργιών επικεντρώνονται σε επιμέρους λειτουργίες, όπως η αντίληψη, ενώ αγνοούν την πιθανή επίδραση άλλων σημαντικών εκτελεστικών λειτουργιών όπως η προσοχή, η εργαζόμενη μνήμη ή η οργάνωση (Leder et al., 2004). Για τον λόγο αυτό, η παρούσα έρευνα συμβάλλει σημαντικά στη μελέτη και κατανόηση του ρόλου των (γνωστικών) μηχανισμών που υποστηρίζουν την επεξεργασία και κατ' επέκταση την προτίμηση έργων τέχνης.

Επιπρόσθετα, επιβεβαιώθηκε η υπόθεσή μας αναφορικά με την παρουσία διαφορών μεταξύ των ηλικιακών ομάδων (παιδιά, έφηβοι, ενήλικες) σχετικά με την προτίμηση που παρουσίασαν στα διαφορετικά ζωγραφικά έργα τέχνης, σύμφωνα με την παραστατικότητα και το χρώμα. Πρώτον, φάνηκε ότι τα παιδιά εκδήλωσαν προτίμηση στις διακριτές κατηγορίες ζωγραφικών έργων που τους δόθηκαν, σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους εφήβους και τους ενήλικες. Ωστόσο, τα παιδιά έδειξαν την υψηλότερη προτίμηση στα Παραστατικά και Έγχρωμα ζωγραφικά έργα, και την χαμηλότερη προτίμηση στα Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα. Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει τις μελέτες που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά τείνουν να δείχνουν υψηλή προτίμηση σε έργα που χαρακτηρίζονται από

παραστατικότητα και περιέχουν χρώματα (Boyatzis & Varghese, 1994; Burkitt et al., 2003; Callaghan & Rochat, 2003; Nanda et al., 2009; Salkind & Salkind, 1997).

Δεύτερον, η ηλικιακή ομάδα των εφήβων φάνηκε να εκδηλώνει σαφή προτίμηση στα Παραστατικά και Έγχρωμα, όπως και στα Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα, ενώ εκδήλωσε χαμηλότερη προτίμηση στα Μη Παραστατικά και Έγχρωμα και στα Μη Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα. Αυτό το εύρημα συνάδει με την μελέτη των Nanda και συνεργατών (2009) που αναφέρουν ότι η προτίμηση των εφήβων επηρεάζεται σημαντικά από σύνθετα χαρακτηριστικά, όπως το ύφος και η σύνθεση της εικόνας, συγκριτικά με το χρώμα, όμως έρχεται σε αντίθεση σχετικά με την αναφορά ότι οι έφηβοι τείνουν να δείχνουν χαμηλή προτίμηση στις παραστατικές εικόνες.

Τρίτον, η διερεύνηση της προτίμησης των ενηλίκων σε ζωγραφικά έργα, αποτέλεσε σημαντική συνεισφορά της παρούσας έρευνας στη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, τα ευρήματα σχετικά με την προτίμηση παραστατικών και μη παραστατικών ζωγραφικών έργων τέχνης παρουσίαζαν ασάφεια (Belke et al., 2010; Lindell & Mueller, 2011), όπως επίσης είχε παρατηρηθεί απουσία ευρημάτων αναφορικά με την προτίμηση μεταξύ έγχρωμων ή ασπρόμαυρων ζωγραφικών έργων. Μέσα από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, φάνηκε ότι οι ενήλικες εκδήλωσαν προτίμηση στις διακριτές κατηγορίες ζωγραφικών έργων που τους δόθηκαν, σε μικρότερο βαθμό συγκριτικά με τα παιδιά και τους εφήβους. Αναλυτικότερα, φάνηκε ότι η προτίμηση των ενηλίκων σε Παραστατικά και Έγχρωμα, όπως και Παραστατικά και Ασπρόμαυρα ζωγραφικά έργα είναι σημαντικά χαμηλότερη από την προτίμηση των εφήβων και των παιδιών. Στις κατηγορίες των Μη Παραστατικών και Έγχρωμων, όπως και των Μη Παραστατικών και Ασπρόμαυρων έργων τέχνης, η προτίμηση των ενηλίκων ήταν χαμηλή και

αντίστοιχη με την χαμηλή προτίμηση των εφήβων, έχοντας σημαντική διαφορά με την υψηλή προτίμηση που εκδήλωσαν τα παιδιά.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι το ερευνητικό έργο που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση της εκδήλωσης προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης, εξέτασε την προτίμηση στα ζωγραφικά έργα μέσα από δύο διαστάσεις, την παραστατικότητα και το χρώμα. Θεωρούμε ότι η χρήση αυτού του ερευνητικού έργου ανέδειξε καλύτερα τις διαφορές που αναπτύσσονται μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, ενώ προηγούμενη βιβλιογραφία εξέτασε την προτίμηση μέσα από τη διάσταση της παραστατικότητας (βλ. Belke et al., 2010; Callaghan & Rochat, 2003; Lindell & Mueller, 2011; Salkind & Salkind, 1997) ή τη διάσταση του χρώματος (βλ. Boyatzis & Varghese, 1994; Burkitt et al., 2003; Cox, 2005; He et al., 2005; Jolley et al., 1998; Jonauskaitė et al., 2018) αδυνατώντας να αναδείξει καλύτερα αυτές τις διαφορές. Οπότε, στη μέτρηση της εκδήλωσης προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης, πέραν της σημαντικότητας των γνωστικών παραγόντων που αναδείχθηκε παραπάνω, φαίνεται ότι είναι σημαντικό να έχουμε και καλή μέτρηση της προτίμησης της τέχνης, η οποία να λαμβάνει υπόψη διαστάσεις της τέχνης, όπως η παραστατικότητα και το χρώμα, που μέχρι πρότινος δεν είχαν αξιολογηθεί.

Αξίζει να αναφερθούν ορισμένοι περιορισμοί της παρούσας μελέτης. Πρώτον, το εργαλείο NEOfive factor inventory (NEO-FFI), (Costa & McCrae, 1992), (Ελληνική στάθμιση, βλ. Panayiotou, Kokkinos & Spanoudis, 2004) που χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας στα παιδιά και τους εφήβους, προέκυψε έπειτα από προσαρμογή της σταθμισμένης έκδοσης για τους ενήλικες. Παρά το γεγονός ότι, σύμφωνα με τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν, η προσαρμογή του εργαλείου NEOfive factor inventory (NEO-FFI), είχε καλή εσωτερική αξιοπιστία στις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, η χρήση ενός σταθμισμένου εργαλείου, αντίστοιχου για την ηλικιακή ομάδα των παιδιών και εφήβων θα ήταν

ίσως προτιμητέο. Δεύτερον, το δείγμα σε κάθε ηλικιακή ομάδα αποτελούταν από τριάντα (30) άτομα. Οι υποθέσεις της έρευνας ήταν δυνατό να εξεταστούν με αυτό το δείγμα, το οποίο κρίνεται επαρκές δεδομένου του πιλοτικού χαρακτήρα της έρευνας. Ωστόσο, η περαιτέρω μελέτη και επιβεβαίωση των σχέσεων των μεταβλητών προϋποθέτει μεγαλύτερο αριθμό δείγματος.

Εν κατακλείδι, τα παρόντα ευρήματα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την επίδραση των γνωστικών λειτουργιών και των χαρακτηριστικών προσωπικότητας, στην προτίμηση και αξιολόγηση ζωγραφικών έργων τέχνης. Σημαντικό εύρημα αποτελεί η έμμεση επίδραση της ηλικίας και η ισχυρή επίδραση των γνωστικών λειτουργιών στην εκδήλωση προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης. Επομένως, η μελέτη της προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης οφείλει να περιλαμβάνει διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και έργα που υπερβαίνουν χαρακτηριστικά προσωπικότητας στα οποία η βιβλιογραφία έδινε έμφαση μέχρι πρότινος. Αν μη τι άλλο, η παρούσα έρευνα αναδεικνύει τη σημαντικότητα των γνωστικών λειτουργιών στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Eysenck & Brysbaert, 2018) και συγκεκριμένα, στην εκδήλωση προτίμησης για ζωγραφικά έργα τέχνης.

Αναφορές

- Antonopoulos, I., & Doukaki, M., (2012). *Εικαστικά: Β' Γυμνασίου*. ΙΤΥΕ-ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.
- Belke, B., Leder, H., Strobach, T., & Carbon, C. C. (2010). Cognitive fluency: High-level processing dynamics in art appreciation. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 4(4), 214–222. <https://doi.org/10.1037/a0019648>
- Bentler, P. M. (2006). EQS 6 structural equations program manual. Encino, CA: Multivariate Software, Inc.
- Boyatzis, C. J., & Varghese, R. (1994). Children's Emotional Associations with Colors. *The Journal of Genetic Psychology*, 155(1), 77-85.
<https://doi.org/10.1080/00221325.1994.9914760>
- Burkitt, E., Barrett, M., & Davis, A. (2003). Children's colour choices for completing drawings of affectively characterised topics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(3), 445-455. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00134>
- Byrne, B. M. (2006). *Structural equation modeling with EQS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Callaghan, T. C. (1997). Children's judgments of emotions portrayed in museum art. *British Journal of Developmental Psychology*, 15(4), 515–529.
<https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.1997.tb00744.x>
- Callaghan, T. C., & Rochat, P. (2003). Traces of the artist Sensitivity to the role of the artist in children's pictorial reasoning. *British Journal of Developmental Psychology*, 21(3), 415–445.
<https://doi.org/10.1348/026151003322277784>

- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2013). *Θεωρίες προσωπικότητας: Έρευνα και εφαρμογές* (Α. Μπρούζος, Επίμ.). Gutenberg.
- Chamorro-Premuzic, T., Reimers, S., Hsu, A., & Ahmetoglu, G. (2009). Who art thou? Personality predictors of artistic preferences in a large UK sample: The importance of openness. *British Journal of Psychology*, 100(3), 501-516.
<https://doi.org/10.1348/000712608X366867>
- Chatterjee, A., & Vartanian, O. (2016). Neuroscience of aesthetics. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1369(1), 172-194.
<https://doi.org/10.1111/nyas.13035>
- Cinzia, D. D. & Vittorio, G. (2009). Neuroaesthetics: a review. *Current opinion in neurobiology*, 19(6), 682-687.
<https://doi.org/10.1016/j.conb.2009.09.001>
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992a). *The NEO PI-R professional manual*. Odessa, Florida: Psychological Assessment Resources.
- Cox, M. (2005). *The pictorial world of the child*. Cambridge University Press.
- Das, J. P. (2002). A Better Look at Intelligence. *Current Directions in Psychological Science*, 11(1), 28-33.
<https://doi.org/10.1111/1467-8721.00162>
- Das, J. P., Naglieri, J. A., & Kirby, J. R. (1994). *Assessment of cognitive processes: The PASS theory of intelligence*. Allyn & Bacon.
- Elliot, A. J., & Maier, M. A. (2014). Color psychology: Effects of perceiving color on psychological functioning in humans. *Annual review of psychology*, 65(1), 95-120.
<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115035>

Eysenck, M. W., & Brysbaert, M. (2018). *Fundamentals of cognition*. Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315617633>

Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2015). *Cognitive psychology: A student handbook*.

Psychology press.

<https://doi.org/10.4324/9781315778006>

Feist, G. J., & Brady, T. R. (2004). Openness to Experience, Non-Conformity, and the

Preference for Abstract Art. *Empirical Studies of the Arts*, 22(1), 77-89.

<https://doi.org/10.2190/Y7CA-TBY6-V7LR-76GK>

Furnham, A., & Avison, M. (1997). Personality and preference for surreal paintings. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 923-935.

[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00131-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00131-1)

Furnham, A., & Chamorro-Premuzic, T. (2004). Personality, intelligence, and art. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 705-715.

[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00128-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00128-4)

Furnham, A., & Walker, J. (2001). The influence of personality traits, previous experience of art, and demographic variables on artistic preference. *Personality and Individual Differences*, 31(6), 997-1017.

[https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00202-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00202-6)

Hager, M., Hagemann, D., Danner, D., & Schankin, A. (2012). Assessing aesthetic appreciation of visual artworks - The construction of the Art Reception Survey (ARS). *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6(4), 320-333.

<https://doi.org/10.1037/a0028776>

Hagtvedt, H., Patrick, V. M., & Hagtvedt, R. (2008). The perception and evaluation of visual art. *Empirical studies of the arts*, 26(2), 197-218.

<https://doi.org/10.2190/EM.26.2.d>

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cut-off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6, 1-55.

He, L., Qi, H., & Zaretzki, R. (2015). Image color transfer to evoke different emotions based on color combinations. *Signal, Image and Video Processing*, 9(8), 1965-1973.

<https://doi.org/10.1007/s11760-014-0691-y>

Jolley, R. P., Zhi, Z., & Thomas, G. V. (1998). How focus of interest in pictures changes with age: A cross-cultural comparison. *International Journal of Behavioral Development*, 22(1), 127-149.

<https://doi.org/10.1080/016502598384540>

Jonauskaite, D., Althaus, B., Dael, N., Dan-Glauser, E., & Mohr, C. (2019). What color do you feel? Color choices are driven by mood. *Color Research & Application*, 44(2), 272-284.

<https://doi.org/10.1002/col.22327>

Kail, R., & Salthouse, T. A. (1994). Processing speed as a mental capacity. *Acta psychologica*, 86(2-3), 199-225.

[https://doi.org/10.1016/0001-6918\(94\)90003-5](https://doi.org/10.1016/0001-6918(94)90003-5)

Kline, P. (2015). *A handbook of test construction (psychology revivals): introduction to psychometric design*. Routledge.

- Leder, H., Belke, B., Oeberst, A., & Augustin, D. (2004). A model of aesthetic appreciation and aesthetic judgments. *British Journal of Psychology*, 95(4), 489–508.
<https://doi.org/10.1348/0007126042369811>
- Lindell, A. K., & Mueller, J. (2011). Can science account for taste Psychological insights into art appreciation. *Journal of Cognitive Psychology*, 23(4), 453-475.
<https://doi.org/10.1080/20445911.2011.539556>
- Machotka, P. (1966). Aesthetic Criteria in Childhood Justifications of Preference. *Child Development*, 37(4), 877.
<https://doi.org/10.2307/1126610>
- McAdams, D. P., & Olson, B. D. (2010). Personality development: Continuity and change over the life course. *Annual review of psychology*, 61, 517-542.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100507>
- McGhee, K., & Dziuban, C. D. (1993). Visual preferences of preschool children for abstract and realistic paintings. *Perceptual and motor skills*, 76(1), 155-158.
<https://doi.org/10.2466/pms.1993.76.1.155>
- McManus, I. C., & Furnham, A. (2006). Aesthetic activities and aesthetic attitudes: Influences of education, background and personality on interest and involvement in the arts. *British Journal of Psychology*, 97(4), 555-587.
<https://doi.org/10.1348/000712606X101088>
- Naglieri, J. A., Das, J. P., & Jarman, R. F. (1990). Planning, attention, simultaneous, and successive cognitive processes as a model for assessment. *School Psychology Review*, 19(4), 423-442.
<https://doi.org/10.1080/02796015.1990.12087349>

- Nanda, U., Chanaud, C. M., Brawn, L., Hart, R., & Hathorn, K. (2009). Pediatric art preferences: Countering the "one-size-fits-all" approach. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 2(4), 46-61.
<https://doi.org/10.1177/193758670900200403>
- Ones, D. S., Dilchert, S., Viswesvaran, C., & Salgado, J. F. (2010). Cognitive abilities.
- Panayiotou, G., Kokkinos, C. M., & Spanoudis, G. (2004). Searching for the "Big Five" in a Greek context: The NEO-FFI under the microscope. *Personality and Individual Differences*, 36(8), 1841-1854.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2003.07.005>
- Papadopoulos, T. C. (2013). PASS theory of intelligence in Greek: A review. *Preschool and Primary Education*, 1, 41-66.
<https://doi.org/10.12681/ppej.51>
- Papadopoulos, T. C., Georgiou, G. K., Deng, C., & Das, J. P. (2018). The structure of speed of processing across cultures. *Advances in Cognitive Psychology*, 14(3), 112.
<https://doi.org/10.5709/acp-0243-7>
- Papadopoulos, T. C., Panayiotou, G., Spanoudis, G., & Natsopoulos, D. (2005). Evidence of poor planning in children with attention deficits. *Journal of abnormal child psychology*, 33, 611-623.
<https://doi.org/10.1007/s10802-005-6741-8>
- Papadopoulos, T. C., Spanoudis, G., & Kendeou, P. (2009). The dimensionality of phonological abilities in Greek. *Reading Research Quarterly*, 44(2), 127-143.
<https://doi.org/10.1598/RRQ.44.2.2>

- Pearce, M. T., Zaidel, D. W., Vartanian, O., Skov, M., Leder, H., Chatterjee, A., & Nadal, M. (2016). Neuroaesthetics: The cognitive neuroscience of aesthetic experience. *Perspectives on psychological science*, 11(2), 265-279.
<https://doi.org/10.1177/1745691615621274>
- Reber, R., Schwarz, N., & Winkielman, P. (2004). Processing fluency and aesthetic pleasure: Is beauty in the perceiver's processing experience?. *Personality and social psychology review*, 8(4), 364-382.
https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0804_3
- Roberson, D., Davidoff, J., Davies, I. R., & Shapiro, L. R. (2005). Color categories: Evidence for the cultural relativity hypothesis. *Cognitive psychology*, 50(4), 378-411.
<https://doi.org/10.1016/j.cogpsych.2004.10.001>
- Rosenstiel, A. K., Morison, P., Silverman, J., & Gardner, H. (1978). Critical Judgment A Development Study. *Journal of Aesthetic Education*, 12(4), 95.
<https://doi.org/10.2307/3331838>
- Salkind, L., & Salkind, N. J. (1997). Gender and age differences in preference for works of art. *Studies in Art Education*, 38(4), 246-256.
<https://doi.org/10.2307/1320524>
- Savazzi, F., Massaro, D., Di Dio, C., Gallese, V., Gilli, G., & Marchetti, A. (2014). Exploring responses to art in adolescence: a behavioral and eye-tracking study. *PloS one*, 9(7), e102888.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0102888>
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Schweizer, K., & Moosbrugger, H. (2004). Attention and working memory as predictors of intelligence. *Intelligence*, 32(4), 329-347.
<https://doi.org/10.1016/j.intell.2004.06.006>
- Simpson, A., & Thomas, N. A. (2018). Neuroticism, schizotypy, and scale anchors influence eye movement behaviour in the visual exploration of abstract art: An exploratory study. *Acta Psychologica*, 183, 85-98.
<https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2017.12.008>
- Slobodskaya, H. R., & Kornienko, O. S. (2021). Age and gender differences in personality traits from early childhood through adolescence. *Journal of Personality*, 89(5), 933-950.
<https://doi.org/10.1111/jopy.12624>
- Tourva, A., & Spanoudis, G. (2020). Speed of processing, control of processing, working memory and crystallized and fluid intelligence Evidence for a developmental cascade. *Intelligence*, 83, 101503.
<https://doi.org/10.1016/j.intell.2020.101503>
- Vartanian, O., & Goel, V. (2004). Neuroanatomical correlates of aesthetic preference for paintings. *NeuroReport*, 15(5), 893–897.
<https://doi.org/10.1097/00001756-200404090-00032>

Παράρτημα

Πίνακας 1: Τα έργα που θα χορηγηθούν και ο υπολογισμένος χρόνος διάρκειας του κάθε έργου.

<i>Πεδίο Διερεύνησης</i>	<i>Έργο Χορήγησης</i>	<i>Σύντομη Περιγραφή</i>	<i>Χρόνος</i>
Γνωστικές λειτουργίες: <i>Προγραμματισμός</i>	Das-Naglieri Cognitive Assessment System (CAS), (Ελληνική βλ. Papadopoulos, Georgiou, Kendeou, & Spanoudis, 2009). <i>Αντιστοίχιση Αριθμών – Matching Numbers (MN)</i>	Αυτό το έργο αποτελείται από τέσσερα στοιχεία που το καθένα περιέχει οκτώ σειρές, με έξι αριθμούς ανά σειρά. Οι συμμετέχοντες πρέπει να υπογραμμίσουν τους δύο αριθμούς που είναι ίδιοι σε κάθε σειρά. Οι αριθμοί αυξάνονται σταδιακά σύμφωνα με το επίπεδο δυσκολίας. Στο παρόν έργο θα δοθεί το επίπεδο 2, στο οποίο παρουσιάζονται αρχικά 4 και 5 ψηφία, ενώ στη συνέχεια 6 και 7 ψηφία. Ο συνολικός αριθμός των ορθά υπογραμμισμένων ζευγαριών αριθμών αποτελεί τη βαθμολογία του συμμετέχοντα.	3 λεπτά
Γνωστικές λειτουργίες: <i>Προγραμματισμός</i>	Cognitive Assessment System (CAS) Προγραμματισμένοι Κώδικες – Planned	Αυτό το έργο αποτελείται από δύο διαφορετικά φύλλα. Στο πάνω μέρος κάθε φύλλου υπάρχει μια κλειδα που αναγράφονται τέσσερα γράμματα της	3 λεπτά

	Codes (PC)	αλφαβήτου (π.χ., Α-Β-Γ-Δ) με τον κώδικα (X ή O) που αντιστοιχεί στο κάθε ένα. Ο συμμετέχοντας καλείται να συμπληρώσει τα υπόλοιπα κενά των γραμμών της σελίδας αντιστοιχώντας τα με τους κατάλληλους κώδικες, σύμφωνα με την κλίδα. Ο συνολικός αριθμός των σωστά συμπληρωμένων στοιχείων αποτελεί τη βαθμολογία του συμμετέχοντα.	
Γνωστικές λειτουργίες: <i>Προσοχή</i>	Cognitive Assessment System (CAS) <i>Εκφραστική Προσοχή – Expressive Attention (EA)</i>	Πρόκειται για εκδοχή του κλασσικού έργου Stroop με ονομασία χρωμάτων, στο οποίο οι συμμετέχοντες καλούνται να ονοματίσουν, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, το χρώμα με το οποίο τυπώθηκαν οι λέξεις «κόκκινο, μπλε, κίτρινο, πράσινο» αντί να διαβάσουν τις ίδιες τις λέξεις. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των σωστών απαντήσεων με τον χρόνο εκτέλεσης του έργου.	3 λεπτά

<p>Γνωστικές λειτουργίες: <i>Προσοχή</i></p>	<p>Cognitive Assessment System (CAS) <i>Συντηρούμενη Προσοχή – Receptive Attention (RA)</i></p>	<p>Σε αυτό το έργο, οι συμμετέχοντες καλούνται να εντοπίσουν 50 ζεύγη γραμμάτων του ελληνικού αλφάβητου, τακτοποιημένα σε μορφή μήτρας. Στα πρώτα δύο στοιχεία του έργου, καλούνται να κυκλώσουν τα ζεύγη γραμμάτων που είναι τα ίδια (φυσική ομοιότητα). Στα δύο τελευταία στοιχεία του έργου, καλούνται να κυκλώσουν τα ζεύγη που ανήκουν στην ίδια ταξινομική κατηγορία (ονοματική ομοιότητα). Η βαθμολογία των συμμετεχόντων προκύπτει από τον συνολικό αριθμό των σωστών απαντήσεων, διαιρεμένο με τον χρόνο συμπλήρωσης όλων των στοιχείων.</p>	<p>3 λεπτά</p>
<p>Γνωστικές λειτουργίες: <i>Εργαζόμενη Μνήμη</i></p>	<p>Cognitive Assessment System (CAS) <i>Λεκτικο-Χωρικές Σχέσεις -Verbal-Spatial Relations (VSR)</i></p>	<p>Αυτό το έργο αποτελείται από 27 στοιχεία, το καθένα από τα οποία περιέχει 6 εικόνες που συνοδεύονται από ένα ερώτημα. Ο συμμετέχοντας καλείται να αντιστοιχήσει την εικόνα στο ερώτημα που διαβάζει ο εξεταστής. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα</p>	<p>3 λεπτά</p>

		προκύπτει από τον συνολικό αριθμό των σωστών απαντήσεων.	
Γνωστικές λειτουργίες: <i>Εργαζόμενη Μνήμη</i>	Cognitive Assessment System (CAS) <i>Ερωτήσεις Προτάσεων - Sentence Questions (SQ)</i>	Πρόκειται για έργο σειριακής μνήμης, το οποίο αποτελείται από 20 στοιχεία με προτάσεις χωρίς νόημα. Ο εξεταστής διαβάζει στον συμμετέχοντα συντακτικά και γραμματικά ορθές προτάσεις, μία κάθε φορά, που περιέχουν ονομασίες χρωμάτων και ο συμμετέχοντας καλείται να απαντήσει σχετικό ερώτημα που ακολουθεί (π.χ., <i>Το πράσινο κιτρίνισε το κόκκινο. Ποιος κιτρίνισε το κόκκινο;</i>) Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προκύπτει από τον αριθμό των ορθών δηλώσεων.	3 λεπτά
Γνωστικές λειτουργίες: <i>Αντίληψη</i>	Papadopoulos, Panayiotou, Spanoudis, & Natsopoulos (2005) <i>Ενσωματωμένες Φιγούρες - Embedded Figures (EF)</i>	Σε αυτό το έργο, δίνεται στους συμμετέχοντες μια σελίδα με πέντε γραμμές πληροφοριών που περιέχουν 25 αστέρια. Οι συμμετέχοντες καλούνται να ανιχνεύσουν με μία άχρωμη πένα, όσο το δυνατόν περισσότερα ολόκληρα σχήματα (π.χ., τρίγωνα, εξάγωνα, παραλληλόγραμμα,	3 λεπτά

		<p>τραπέζια, ρόμβους) σε όλη τη σελίδα εντός 60 δευτερολέπτων. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προκύπτει από τον συνολικό αριθμό των σωστών πλήρων σχημάτων που παρήχθησαν.</p>	
<p>Γνωστικές λειτουργίες: <i>Αντίληψη</i></p>	<p>Papadopoulos et al. (2005) <i>Διφορούμενες Φιγούρες - Ambiguous Figures (AF)</i></p>	<p>Σε αυτό το έργο, ο εξεταστής δείχνει στους συμμετέχοντες πέντε διφορούμενες φιγούρες (το κουνέλι, το βάζο, τα βέλη, την ηλικιωμένη γυναίκα και τον cowboy). Οι συμμετέχοντες καλούνται να ονομάσουν σε 60 δευτερόλεπτα τις δύο φιγούρες που εντοπίζουν. Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προκύπτει από τον συνολικό αριθμό ορθών απαντήσεων.</p>	3 λεπτά
<p>Χαρακτηριστικά προσωπικότητας</p>	<p>NEOfive factor inventory (NEO-FFI) (Costa & McCrae, 1992) (Ελληνική στάθμιση, βλ. Panayiotou, Kokkinos & Spanoudis, 2004).</p>	<p>Πρόκειται για ένα εργαλείο που αποτελείται από 60 στοιχειώδη ερωτήματα τα οποία μετρούν πέντε διαστάσεις της προσωπικότητας, όπως νευρωτισμό, εξωστρέφεια, διαθεσιμότητα στην εμπειρία, προσήνεια και ευσυνειδησία. Οι</p>	10-15 λεπτά

		<p>συμμετέχοντες καλούνται να υποδείξουν τον βαθμό συμφωνίας τους με κάθε στοιχείο-ερώτημα σε μια πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert (0=διαφωνώ απόλυτα, 4=συμφωνώ απόλυτα). Η βαθμολογία της κλίμακας προκύπτει από το άθροισμα των 12 στοιχείων-ερωτημάτων της κάθε διάστασης.</p>	
<p>Προτίμηση ζωγραφικών έργων τέχνης</p>	<p>Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης και εκδήλωσης προτίμησης ζωγραφικών έργων τέχνης.</p>	<p>Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας και έχει ελεγχθεί από ανεξάρτητους κριτές καλλιτέχνες-εικαστικούς και εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχετικά με την καταλληλότητα των έργων για προβολή σε ανηλίκους (προς εξασφάλιση της καταλληλότητας των έργων για ανηλίκους, τα ζωγραφικά έργα του ερωτηματολογίου βασίζονται σε έργα και καλλιτέχνες που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά</p>	<p>10-12 λεπτά</p>

		<p>βιβλία της Αισθητικής Αγωγής του Δημοτικού), όσο και για την καταλληλότητα των έργων σχετικά με την κατηγορία που αντιπροσωπεύουν (έγχρωμα/ασπρόμαυρα, παραστατικά/μη παραστατικά).</p> <p>Αποτελείται από 20 ζωγραφικά έργα τέχνης, τα οποία ομαδοποιούνται σε 4 διακριτές κατηγορίες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους: 5 παραστατικά και έγχρωμα, 5 παραστατικά και ασπρόμαυρα, 5 μη παραστατικά και έγχρωμα, 5 μη παραστατικά και ασπρόμαυρα. Ο συμμετέχοντας καλείται να δηλώσει την προτίμησή του, αξιολογώντας το κάθε ζωγραφικό έργο ξεχωριστά, στη βάση τύπου Likert κλίμακας από το 1 έως το 5 (1=καθόλου, 5=πάρα πολύ). Η βαθμολογία του συμμετέχοντα προκύπτει από το άθροισμα των επιλογών του ανά ζωγραφικό έργο, με τις βαθμολογίες 5 έως και 12 να</p>	
--	--	---	--

		σημαίνουν χαμηλή προτίμηση, ενώ 13 έως 25 να σημαίνουν υψηλή προτίμηση.	
--	--	---	--